

BRANIBOŘI V ČECHÁCH

Historická opera o třech dějstvích

Libreto Karel Sabina

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Statek Volframa Olbramoviče

Výstup první

OLDŘICH

Já ale pravím: Nelze dále
tu trpěti cizácké sbory.
Už potřebí se chopit zbraně
a vyhnat z vlasti Branibory,
již hubí zem, náš jazyk tupí,
pod jejichž mečem národ úpí!

VOLFRAM

Tys černovidec, Oldřichu!
Mně nezdá se ten stav tak hrozný.

OLDŘICH

Ovšem, zde na tvém tichém statku
bez nepokojů možná žít!
Zde nezvíš o tom hejnu zmatků,
jež po Čechách se rozprostírá.
Nevíš, že děti v matek klínu
se vraždí, unáší se ženy
a lid náš hladem že umírá?
Aj, kdož by poznal Volframa,
prvního mezi měšťany,
v nějž česká Praha doufala,
a i že poskytne jí ochrany?
Bouř blíží se — už hřímá! —
Lid v Praze hledá Olbrama
a Olbram venku dřímá!

VOLFRAM

Cožpak můžeme my měšťané,
pokud panstvo s námi nevstane?
Avšak - vypravuj,
co dělá mladý král náš,
Václav Přemyslovec?

OLDŘICH

Což to dítě! Žije u matky
mezi námi v městě. Řehoř z Dražic

nad ním bdí a hrstka měšťanů.
Nevím, zda ten dravec na hradě,
obklopený lidem surovým,
dopřeje, by mladé lvíče vzrostlo.

VOLFRAM

Nestrachuj se! Pokud kralevic
u své matky pod ochranou Čechův,
kdož se ublížit mu opováží?
Kdož je pánem v Praze?
Čí to město, ne-li Čechův?

OLDŘICH

Ba Čechův ovšem! Ale běda nám,
že mezi Čechy tolik odpadlíků!
Ohlédnul jsem se po Čechách
a zočil jsem tak velkou bídu,
že půjde-li tak ještě dál,
po české zemi bude veta!
Od dědiny k dědině
jako vlci běhají
braniborští žoldněřové;
chrámy loupí,
kláštery drancují,
děti, starce, ženy uvražd'ují!
Ladem leží naše role
nevinnou krví skropená.
A naše krásná země česká
na pustý klesá suchopár!
Pan Ota Braniborský ujařmil
i jazyk náš, ten slavný jazyk český,
takže bys Prahy nepoznal.
Zde nepomůže mluvení.
Jen živý čin, jenž zemí zatřese,
jen zbraní rychlé se uchopení
nám spásu přinese!

SBOR RYTÍŘŮ

Takž jest! Ať žije čin!
Tys, Oldřichu, nám z duše mluvil!

VOLFRAM

Což mohu já?
Já jsem muž míru! Z míru jen
nad naši vlast zas vzejde den!
Nerozsívejte vichřici
a mraky nevolejte!
Zle jest, kde slovem nevčasným
se bouře probudí.
Už dosti Cechy krvácely,

nech odpočinou raději!
Já větší kladu v trpělivost
než ve hluk zbraní naději!

OLDŘICH
Ejhle, jaký tamo shon?
Jezdec jako vír se žene
k naší dědině.
Letí jako vítr prudký
přes kopce a roviny.
Věru, ten asi nepřináší
veselé nám noviny!

Výstup druhý

Junoš, předešlí
JUNOŠ *přikvapí.*
Na oře! Na oře!
Ku Praze berte se letem!
Celé město vybouřeno,
lidu dav jak mořské valy
naplňuje ulice.
Branibor přepadl Prahu,
domy vaše vydrancoval,
královnu a kralevice
unesl kams na hrad skalný.
Pozdě přikvapili přátelé.
Všechnen odpor marný!
Lupičové osadili
všechny ulice i brány.
Mezi drancovníky, hanba, hanba,
čeled' Rostů, Tausendmarků,
ano, Jakub Velflovic,
Friedinger a Martin z Chebu
stáli v čele!

JUNOŠ, OLDŘICH A VOLFRAM
Kdož by tedy ještě váhal?

PŘEDEŠLÍ A SBOR RYTÍŘŮ
Mužně tedy ku Praze!
K pomstě zdvihni se, lve český,
a ku vlasti oblaze!
Nezanikneť česká sláva,
pokud v rukou máme zbraně.
Pro krále a vlasti práva
vyhrňmež se mužně na ně!

VOLFRAM
Neodolám hlasu bídy,
má se s vaší spojiž snaha!

Jedna veď nás k cíli cesta,
heslo naše: slavná Praha!

VŠICHNI

Jedna veď nás k cíli cesta,
heslo naše: slavná Praha!

Rychle odejdou.

Výstup třetí

LUDIŠE *vystoupí z domku.*
Jaký to shon? Jaký to spěch?
Což není chvílky poklidu
popřáno citům, myšlenkám?
Jest mi tak ouzko, Junoš můj
že neměl pro mne ani hledu.
Co to znamená?
Možná-li by na světě
lásce bylo čeho vznešenějšího
nežli láska?
Ó, že mi dopřáno není
myslí svou překonat svět!
Jak by on, bez krutých vášní,
k míru jen a k lásce zkvět!
Zbraň byv skrytu spočívala
a milosti panování
rozsívalo by po vlasti
blaho jen a požehnání.

Výstup čtvrtý

Ludiše a Tausendmark
TAUSENDMARK
A slad'ouneké milování!

LUDIŠE

Ty zde, pane? Co tu hledáš?
Otec právě odkvapil. —
V Praze prý je vzbouření —
tam teď místo mužovo!

TAUSENDMARK

Mé místo tam jest, kde jsi ty!
Nechť se tam rvou, mne nebaví
marné se s luzou potýkání.
Mým heslem jestiť jméno tvé,
mým blahem tebe milování!
Dost dlouho jsem se načekal,
až podaří se o samotě
slovíčko s tebou promluvíti.
Ty víš, jak tebe miluji,
a přec ode mne se odvracíš?

LUDIŠE
Nerozumím slovům tvým.

TAUSENDMARK
A kdybys jim rozuměla?

LUDIŠE
Odpovědi bych neměla.

TAUSENDMARK
Aj, ty krásná holubičko,
což tě hrdost popadá?
Vždyť mi otec tvůj dal slovo.

LUDIŠE
Slovo otce máš — však srdce
mé nebude nikdy tvým!
Dřív se Vltava obrátí
zpět k Šumavě během svým!

TAUSENDMARK
Jen se upokoj! Známt' cestu,
kterou přijdu pro nevěstu.

LUDIŠE
Marná slova! — Pryč ode mne!
Dříve by mne pochovali v hrobě,
než bych ruku svou podala tobě.

TAUSENDMARK
Neníť doba příhodná
k vzpouzení se, dívko!
Ale mluv, kde nabralo se
tolik nenávisti pro mně?
Což jsem tobě kdy ublížil?
Což jsem se ti neponížil
jako otrok bohyni?

LUDIŠE
Marná slova tvá! —
Do Prahy spěj na jeviště
činů přátel tvých,
do řad Braniborů,
vlasti hubitelů!

TAUSENDMARK
Co mi po těch sporech,

po Češích a Braniborech?
Nejsem přítel válčení.
Láska vděčnější jest obor
mladistvého činění.

LUDIŠE

Tedy jdi a hledej lásku,
kde ji najdeš, — zde však nikdy ne!

LUDIŠE a TAUSENDMARK

Marné zde tvé (mé) snažení,
slova tvá (má) se ztrácejí
větrem unesená.
Není zde naděje,
že se na tě (mne) usměje
lásky bohyně!

TAUSENDMARK

Nuže tedy sbohem buď!
Vrátím otci tvému slovo zpět,
podívám se v širý svět!
Odejde.

LUDIŠE:

Jen jdi, jen jdi, tys velký lhář!

Výstup pátý

Vlčenka, Děčana, Ludiše, čeled'

VLČENKA

Probůh! Svojte lid!
Od lesa množství vojínů
nepřátelsky se blíží!

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA a ŽENSKÝ SBOR

Bože, přispěj ku pomoci
a nedej nám zahynout!
Vyveď nás z nepřátel moci,
zprostiž lid svůj cizích pout!

Výstup šestý

Tausendmark a Braniboři

TAUSENDMARK

Co najdete,
vše jest vaše!
Jen ty dívky budou mé!

PROMĚNA

V Praze — prostranství; noc

Výstup sedmý

Jíra a lid

SBOR

Nechtěli nám ve dne dáti,
co jsme snažně žádali,
přišli jsme si proto v noci,
sami jsme si nabrali.
Nejsme více chudina!
Přišla naše hodina!
Žebráků už v Praze není,
jsme si rovni, chlap i pán!
Nastalo nám posvícení,
stejný všem buď podíl dán!

JÍRA

Dobře, chátro, dobře tak!
Veselte se, zpívejte,
na zítřek nic nedbejte!
Budeť jich, než přijde ráno,
mnoho z nás už pochováno.
Protož poslední svou chvíli
užij každý s dobrou pílí.
Nač to smutné bédování,
nejsme ještě ztraceni.
Pokud mají velcí páni,
potud máme také my.

SBOR

Pokud mají velcí páni,
potud máme také my.

JÍRA

Co jsem sebral, to si vemte,
já jsem se už napil dost.
Věru, našinec kam vkročí,
hladový tam vpadne host.
Uzeniny, vína, medu,
všeho nazbyt měli tam.
Nač tu máme hladověti,
jednou ať je dobře nám.

SBOR

Ano, nač tu hladověti,
jednou ať je dobře nám.

JÍRA

Branibor už vykrad' chrámy
a paláce českých pánů,
nezbývá nám nic jiného
než zaklepat u měšťanů.
Pokud páni Vacingrové,

Tausendmark a Velflovi
budou pečení mít v peci
a dost grošů ve truhlici,
učiníme jako činí
braniborský slavný kníže.

JÍRA a SBOR
Věru, kde mohou brát jiní,
můžem i my lámat mříže!
Pokud mají velcí páni,
potud máme také my.

Výstup osmý

SBOR
Uhodila naše hodina!
Otevřely se brány!
Pražská se vzbudila chudina
a zahraje si na pány!
Nemeškejme, nemeškejme,
kde co najdem, pobírejme!
Uhodila naše hodina!
Otevřely se brány!
Pražská se vzbudila chudina
a zahraje si na pány!

JÍRA
Stůjte! Stůjte!
Ještě se tu poradíme,
jak se o tu krásnou Prahu
rozdělíme.

SBOR
Nespokojíme se s málem.
Ty buď zatím naším králem!

JEDEN ZE SBORU
Ano, Jíra buď králem žebrákův!
Místo koruny mošnu mu dáme,
místo žezla žebráckou hůl;
ulice jest jeho palácem,
tuhý kámen — královský stůl!

JÍRA
Tak mi žezlo a korunu dejte
a poslušenství přisahejte!

SBOR
Nemeškejme, nemeškejme,
kde co najdem, pobírejme!

Uhodila naše hodina!
Otevřely se brány!
Pražská se vzbudila chudina
a zahraje si na pány!

Výstup devátý

Ludiše, předešlí

LUDIŠE

Pomozte, lidé, pomozte!
Chraňte mne před loupežníky,
mne a sestry mé!
A z úkladů je veďte k spáse!

SBOR

Kdo jsi?

Co se přihodilo?

JÍRA

Co tady hledáš, panská dcero?
Kde jsou tvoji záletníci,
mladí páni, boháčové,
hezkých dívek ochráncové?
Což tě tvoji milovníci
neubránili?

LUDIŠE

Probůh, prosím vás,
nemeškejte!
Jsem dcera Volframa Olbramoviče,
tam — tamhle sestry mé
v rukou Braniborů,
jež vede Tausendmark.
Vraďte na ně, osvobodte nás!

SBOR

Pojďme, pomozme!

JÍRA

Blázni!
Kde máte meče?
Či s holýma rukama
dáte se do seče?
Stůjte tiše!
Já, váš král a pán,
poroučím vám:
stůjte tiše!
Já to s těmi chlapy
vyjednám!

Výstup desátý

Tausendmark, za ním braniborští vojáci, Vlčenka a Děčana v jejich středu, předešlí

TAUSENDMARK

Ha, marný útěk tvůj!

Ty mi neujdeš, Ludiše, víc,

já tě musím dostat stůj co stůj,

brány byt pekel stavěly se vstříc!

JÍRA

Zvolna, panáčku!

My jsme tu páni!

A tahle panna,

byla-li vaše,

teď jest naše!

VLČENKA, DĚČANA, LUDIŠE

Násilí se děje nám!

Otče, přátelé, přispějte!

Smiluj se nad námi, Bože,

nedej zahynouti nám!

SBOR

Násilí se děje vám!

SETNÍK

Tu lůzu mi rozrazte!

A ty ženské pryč odved'te!

JÍRA

Co za ni dáte?

TAUSENDMARK

Ránu mečem do tvé hlavy,

poběhlíku!

Hned ji vydejte,

sice přísahám,

že ni jediného z vás

na živu nenechám.

Znáš mne! Jsem Tausendmark,

nemluvím s lůzou,

leda kdy potřebí

naplnit ji hrůzou.

SBOR

My nejsme lůza! My jsme lid!

Odvolej! —

JÍRA

Zvolna, panáčku,

nežertuj s vichřicí,
ať ti nestrhne
s hlavy pudlici!
Promluvíme spolu rozumně!
Přidušeným hlasem:
Kams dal oči?
Jest nás příliš mnoho.
Hod' jim několik stříbrných
a ušetříš své krve!
Co nám po té panně?
My jdeme po výdělku — jinak nám vše jedno.

Tausendmark sáhne do kapsy a vytáhne sáček. Jíra, přiskočiv odzadu, obemkne ho, mrští jim mezi žebráky, pak zdvihne Tausendmarkův meč.

JÍRA s napřaženým mečem
Kdo z vás první se přiblíží,
toho skolí ruka má!

VLČENKA, DĚČANA, LUDIŠE
Pomozte! Pomozte!

Setník a jiná část Braniborů odvedou ve zmatku dívky.

Výstup jedenáctý

Volfram, Junoš a Oldřich, předešlí
JUNOŠ, OLDŘICH, VOLFRAM
Zpátky, lůzo! Zpátky, vojíni!

VOLFRAM
Což má Praha být krvavým mořem?
Ve jménu práva pokoj voláme!

JUNOŠ, OLDŘICH, VOLFRAM
Ve jménu práva pokoj voláme!

TAUSENDMARK
Ach, pane Olbrame,
tahle lůza
unesla dcery tvé.
Potkal jsem se s ní
a chtěl jsem je osvobodit.

SBOR
Lháři! Hanebníku!

JÍRA
Nevěř mu, pane!

On loupežil, ne my!

VOLFRAM

Jakže, jaké dcery?

OLDŘICH A SBOR

Co že to řek'? On je blázen!

TAUSENDMARK

Pravda jest to, Olbrame!

Ony dívky, jež v své moci
měl — byly tři dcery tvé!

SBOR

Lháři! Tys je měl v své moci!

VOLFRAM

Jak? Mé dcery, moje dítky?!

A kde jsou?

Kde jsou mé dcery?

SBOR

Ha, kde jsou? Ha, kde jsou?

TAUSENDMARK

Když jsi přišel, odtrhla se
jedna tlupa této lůzy — odvedla je.

VOLFRAM

Chopte se toho padoucha!

Ukáže na Jíru.

Tausendmarku, tys je ochránil!

Skončiž úlohu svou!

TAUSENDMARK *k Jírovi*

Navrať mi meč!

JÍRA

Máš-li chutě, pusť se v seč!

Není hanebníka v Praze,

jež by tobě rovnal se,

ale zaplatíš to draze.

Oldřich a Junoš mu chytnou ruce a vyrvou mu meč.

JÍRA

Nuže, lide pražský,

ty jsi svědkem bezpráví!

Pojďte se mnou všickni,

kdož jste při mně!
Dokažte před soudem,
kde jest pravda!

TAUSENDMARK
Přisáhám,
že ni jediného z vás
na živu nenechám!

VOLFRAM
Moje dítky!
Kde jsou mé dcery?

JUNOŠ, TAUSENDMARK a OLDŘICH
Za každou krůpěj krve prolité
zaplatí jeden z vás svým životem!

SBOR
Všichni tebe vyprovodíme,
nad tvou hlavou pobdíme.
Běda Praze, běda vám,
ukřivdíte-li jemu,
běda vám!

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Venku na návsi

Výstup první

Starý kmet, sbor lidu

KMET

Rozlučte se s domovem!

Kdož ví, zdali z nás kdo více

slzené zchladí líce

v studánkách své otčiny?

Necht' cizáci slaví plesy

na hrobech a zříceninách!

My se utečeme v lesy,

ukryjem se na pustinách,

skrýše tajné najdeme si,

by nás chránil hvozdů stín

před loupeží Braniborů.

SBOR

Běda nám! Běda nám!

Ó, kéž Bůh milostný sám

nad námi se smiluje!

KMET

Jestli Bůh nám nepomůže,
navždycky jsme ztraceni,
vší naděje zbaveni.
Poprosme ho! Cestu naši nejistou
necht' požehná, necht' nás střeží
před hrozící záhoubou.
Poprosme ho, k nebes výši
zašleme modlitbu svou!
Poklekne, ostatní též.
Pane, v prachu se kloníme.

SBOR

Pane, v prachu se kloníme.

KMET

O milosrdenství tě prosíme.

SBOR

O milosrdenství tě prosíme.

KMET

Odvrat' od nás války hrůzy,
zprost' nás nepřátelské lůzy!

SBOR

Odvrat' od nás války hrůzy,
zprost' nás nepřátelské lůzy!

KMET

Naše role zpustošili.

SBOR

Naše role zpustošili.

KMET

Naše chýše vypálili.

SBOR

Naše chýše vypálili.

KMET

Naše dítky povraždili.

SBOR

Naše dítky povraždili.

KMET

Mládež vlasti odcizili.

SBOR

Mládež vlasti odcizili.

KMET

Naši krásnou českou zem
ukrutenstvím pohubili
a ten slavný český národ
zotročili, zotročili!

SBOR

Naši krásnou českou zem
ukrutenstvím pohubili
a ten slavný český národ
zotročili, zotročili!

KMET a SBOR

Pane, v prachu se kloníme

KMET

Slyšte, jaký tamo ryk!

ŽENSKÝ SBOR

Utíkejte, kdo kam může!
Zle je, zle je, zle,
Braniboři zde!

MUŽSKÝ SBOR

Zle je, zle je, zle,
Braniboři zde!

VŠICHNI

Zle je, zle je, zle!
Braniboři zde!
Rozutíkají se.

Výstup druhý

Tlupa Braniborů, v čele setník; mezi žoldnéři též dcery Olbramovičovy — Ludiše, Vlčenka a Děčana v zajetí; předešlí

SETNÍK

Stůjte!

Ani na krok dále!

Marně utíkáte

a vše, co máte,

odnášíte. Šibalové!

Prázdné boudy nám necháte!

Sem ty vaky! Chleba, vína,

masa, všeho, co kdy máte,
sic ty vaše baráky
vypálíme
a do ohně jako dřeva
vás vházíme.
Vojínové se vrhnou na lid a seberou mu vaky.

KMET

Za to vaše ukrutenství
zastihni vás kletba boží!

SETNÍK

Tupý, starý bloude!
Kdybych nebyl právě
v dobrém rozpoložení,
dal bych ti kus železa
do hrdla ku snědení.
Klid' se, chystej hostinu
pro můj lid,
a pro tamty ženštiny
pevný, pravím, pevný byt!
Stařec odejde s dívkami.
Ha, co to?
Jakýs biřic přichází,
jej pražská stráž provází.
Cožpak on asi hlásit jde?

Výstup třetí

BIŘIC

Rozkaz knížete
Oty z Braniborů:
na prosbu stavů českých
ustaveno jest mnou
a vyhlášeno buď všady:
cizincové v Čechách neusedlí
i veškeré vojsko braniborské
během tří dnů
opustiti musí českou zemi.
Kdo na čtvrtý den
zde ještě bude postižen,
na hrdle trestán bude!

SBOR LIDU

Slunko, v radosti se zjasni!
Zármutku, v srdci vyhasni!
Konec je vší nehody!
Divé se protrhly mraky,
nadějně zdvihněme zraky
k zářím nové svobody!

SETNÍK

Jen sečkejte,
ještě nejásejte!
Do třetího dne
posloucháte mne!
Pokud má zde stojí noha,
pokud moji ozbrojenci
drží vás v železném věnci,
nedovoláte se svobody
ni u lidí, ni u Boha!
Kmet se vrátí zpět.
A ty, starče,
do Prahy se klid',
po Olbramu primasovi slid'!
Rci mu: Jeho hezké dcery
braniborský důstojník
hlídal a chránil,
aby zlé je nepotkalo,
bránil.
Ať mi pošle tři sta kop
za hlídání, a to hned,
sic odvedu je dál v širý svět
a vyhledám kupce jinde!

PROMĚNA

Síň soudní v Praze.

Výstup čtvrtý

Hlava soudu Volfram; před soudem Jíra a Tausendmark

VOLFRAM

Žalobníku! Jakými svědky
svá slova dokážeš?

TAUSENDMARK

Setník braniborský Warneman
s celou svou setninou byl přítomen.

VOLFRAM

Kde je setník Warneman?

TAUSENDMARK

Kdož to ví?
Marně jsem se dosud snažil,
bych se ho dopídil,
ale doufám,
že se k soudu dostaví.
Nebude-li možná
ho najíti,
doufám, že syn Tausendmarků
v Praze tolik důvěry požívá,

aby soud mu věřil více
nežli tomu poběhlíkovi!

JÍRA

A ten poběhlík zas míní,
že, je-li soud ten spravedlivý,
tak neuvěří loupežníkovi.

VOLFRAM

Měj jazyk svůj na uzdě!
Před soudem stojíš a před pány svými.

JÍRA

Ano, před pány svými stojím!
To je ta věčná lidu kletba,
že nevědomý a to nedbá,
jak vraždíte ho mečem dvojím!
Kdo zde jest pánem? Vy či zákon?
Zákon! — Tot' mrtvé slovo zde je,
vůle, ba svévůle
se jeho výkladům jen směje.
A Tausendmark, můj žalobník,
z prokletého cizincův rodu,
jest jeden z vás!
Že však má peněz, protož právo
a celé soudstvo při něm stůj!
Lež jest, co vyřknul; má-li svědkův,
lhou všickni, pravím, v hrdlo lhou
a veškerý pražský lid dosvědčí
a přísahá na pravdu mou!

VOLFRAM

Tys zbojník! Každé slovo tvé je zrada!
Vy všickni jste zde svědkové!

JÍRA

Ó svědčte! Svědčte!
Hlava má necht' padne!
Pravda přece zvítězí!

VOLFRAM

Soudcové! Netřeba svědků dále!
Podalť on sám důkazů
dosti proti sobě.
Kdož hlasuje pro vinu jeho,
povstaň!
Většina soudců vstane.

VOLFRAM a SOUDCOVÉ

Jsi odsouzen!
Mezi životem a smrtí
nezbývá ti hodina!

JÍRA

Střezte se, ať rozsudek váš
neroznese ozvěna!

VOLFRAM

Zlomí se na stěnách
buřičův hlas!
Odved'te ho do sklepa,
odpravte ho včas!

Výstup pátý

Junoš, předešlí

JUNOŠ

Ustaňte, otcové města!
Veškerý lid jest přesvědčen,
tento člověk že je nevinen!
Stařec jakýs v pravé snad době
přináší poselství,
Olbrame, tobě.
Dcery tvé úpí v rukou vojínů!

VOLFRAM

Jaké poselství? Odkud ta zpráva?

JUNOŠ

Jsou v zajetí!
Tři sta kop máš za ně dát!

TAUSENDMARK *stranou*

Běda mně!

Pravda-li se objeví!

nahlas

Pánové! To podvod nový;
mně dovolte se přesvědčit,
kdo ten posel, co přináší?

JUNOŠ

Ne po tobě shání se,
Tausendmarku, leč po Olbramovi!

VOLFRAM

A já skládám právo své,
Tausendmarku, na tebe!
Jdi a přesvědčiž se!
Tausendmark odejde.

JUNOŠ

Ó pane! Cizí nesvěř ruce,
co tobě jedinému sluší!

VOLFRAM

Zde není místa k hovoru.
Zločince odveďte do žaláře!
A ty, Junoši, odstup!
Zákon vzbuzovat musí bázeň
a v soudu panuj přísná kázeň!
Žoldnéři odvedou Jíru.

PROMĚNA

Na venkově jako ve výstupu prvním.

Výstup šestý

Děčana, později Ludiše a Vlčenka

DĚČANA

Ó, jak tu krásné přírody zjevy!
Jak přerozkošné ty ptactva zpěvy!
Vše radostí a blahem oplývá,
jen srdce naše v smutku omdlívá!

VLČENKA

Není, ach není pro nás tu krásy,
není naděje, není spásy!

LUDIŠE

Ó, kde jest ten, jež v duchu vzývám,
na nějž v tajemných snách pomnívám!

DĚČANA

Ó, kde jest otec náš a přátelé?
Kdo z bludiště nás toho vyvede?

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA

Hrozný náš osud, není naděje,
že štěstí kdy se na nás usměje!
Vlčenka a Děčana odejdou.

LUDIŠE

Byl to krásný sen,
mé první lásky skvělý den!
Přišlo mračno, slunko skrylo,
a mé srdce v touhách nylo.
Zašel skvělý den,
zmizel lásky sen!
Kam se podělo,

co srdce blahem plnilo?
Přišla voda, kvítko strhla,
ve vlny je zhoubné vrhla,
vlnky jsou ty tam!
Láska — pouhý klam.

Výstup sedmý.

Ludiše, Junoš
JUNOŠ *stranou v houští přidušeným hlasem*
Ó nezoufej,
v lásku doufej!
Ona proudem nové cesty
k tobě si proklestí.

LUDIŠE
Ha! Jaký to hlas!

JUNOŠ
Ó tiše, tiše! Není čas,
bych zjevil tobě věrnost svou.
Přišel jsem jen, bych zvěstoval,
že bdím nad hlavou tvou.

LUDIŠE
Ó, Junoši, viz strážte tam,
jak každý pozorují krok!

JUNOŠ
Sem nevidí! Jen přístup blíží!
Já jsem se plazil jako had,
kde vysoká mne tráva kryla!
Ó, přístup blíží! Ó, přístup blíží,
bych dechem tvým se zotavil,
u nohou tvých mi kyne ráj
a na tvém srdci můj jest cíl!

LUDIŠE
Ó Junoši! Můj jediný!
Jak bylo možná zrakům tvým
dostihnout mne? Však nač otázku!
Ty jsi zde a na tom dosti!
Slov nemám k zjevení radosti!
Zas naděje mi vykvétá,
že svoboda mne uvítá
a že mne zhoubné poroby
zbaví láska tvá.

JUNOŠ
Vše jest uchystáno,

ve blízké vsi lid připraven!
Mnohoť, drahá, jest trpících,
po svobodě zde toužících,
kdož se těší na ten den,
kdy porobě bude
konec učiněn.
Protož neboj se
a upokoj se!
Cokoliv se bude dít,
nad tebou chci bdíti.

LUDIŠE, JUNOŠ

Ó jak blahá, krásná tato chvíle,
ó jak šťastné to okamžení,
kde se navzdor všemu trápení
věrná láska spatřuje u cíle.
Necht' překáží bouře nám a strasti,
nepřátelské pluky necht' brání,
marné jest nepřízně meze klásti,
láska, láska vše odstraní.
Věrná láska naše je u cíle!

LUDIŠE

Probůh! Ukryj se,
setník přichází!
Junoš se skryje v houští.

Výstup osmý

Ludiše, Vlčenka, Děčana, setník; Vlčenka, Děčana a setník vystoupí z domku.

SETNÍK

Nuže, panenke,
krásná dívčinko,
peníze nejdou,
tak půjdeme my!
Zít-ra-li ráno
nebude dáno,
nebude placeno
hotovými,
půjdeme dál!
U nás jsou páni,
ti dají více
za hezké líce
než tady král
A jestli vás neudám,
pro sebe si vás nechám!
Co tomu říkáš?

LUDIŠE

Nemám odpovědi žádné
na takové slovo zrádné.

Třeba ty máš kolem sebe otroků,
třeba ti jest meč a dýka po boku,
nikdy se ti nepovede
dcery české zkrotiti;
dřív by se meč v naší krvi
musil zbroditi!

SETNÍK

Marná slova, vůbec známá
pouhá lest!
Každá ženská v boj se dává
o svou čest,
ale netrvá to dlouho,
strpení
přivede je polehounku
k shovění.
Nuže, nejsem přítel ženských,
peníze mi milejší.
Jíst a pít a hrát a rvát se,
to je můj ráj vezdejší.
Půjdete s námi,
zítra než den nastane!
Nehudu se s vámi vlékat,
aniž na milosti čekat;
kdo vás koupí — ten vás dostane.

VLČENKA a DĚČANA

Ó, milosrdenství měj!
Z vlasti nás neodváděj!

SETNÍK

Hle, hle, tahle holubička
ani neprosí?
Co se jí snad zalíbilo
to vojanské živobytí
a chce dále se mnou jíti?

LUDIŠE

Což nemáme naději,
že se posel navrátí
a že otec náš nás vyplatí?

LUDIŠE, DĚČANA, VLČENKA

Doufám pevně v naší svobodu.
Bůh nás uved' v tuto nehodu,# osud nás zas z bídy té vyvede.

SETNÍK

Doufá pevně ve svou svobodu.
ďas je uved' v tuto nehodu,
osud snad je z bídy té vyvede.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Venku na návsi.

Výstup první

Setník, Tausendmark, Kmet
TAUSENDMARK *ke kmetovi*
Ty jdi domů! Práce tvá
je skončena.

SETNÍK

Ejhle, Tausendmark!
Nech mi toho starce zde,
jest mi s ním co vyjednávati!

TAUSENDMARK

Vím to, ale vyjednáme
spolu všechno sami dva.
Přicházím co vyslanec
městské rady pražské.
Vedle toho ale též
co tvůj přítel, Warnemane!

SETNÍK

Tedy mluv, s jakou přicházíš?

TAUSENDMARK

Se zlou!
Seber svůj lid
a klid' se ze země
co možná nejrychleji.
Nedobřes učinil,
žes toho starce
do Prahy poslal.
Ten rozhulákal po městě
a vyhlašoval po cestě,
žes nakrad' děvčat po zemi,
jež odvlékáš do ciziny!
A pražská lůza chystá se
a nastane seč, krvavá,
z níž nevyvázne hlava tvá.
Jestli se neuklidíš hned,
nespatříš zítra ráno svět.
Svolej svůj lid!
Tři sta grošů sám vyplatím
a ty tři dívky podržím.

SETNÍK

Máš peníze? Dej je sem

a ty tři ženské si vem!

TAUSENDMARK

Tu jsou!

Samé ryzí zlato!

SETNÍK

Dobře! Tedy jdi

a odveď si je, kam chceš!

TAUSENDMARK

Kam bych šel, ne-li s vámi?

SETNÍK

Kam s námi?

TAUSENDMARK

Pryč odsud, do ciziny.

Zde nelze mi zůstatí déle.

SETNÍK

S námi ale nemožná ti jíti,

to přece uznáš,

za tři sta grošů

se nebude můj lid za tebe bítí.

Děvčata pustím, ať si jdou,

kam se jim líbí!

TAUSENDMARK

Dám ti ještě sto zlatáků

vezmeš-li mne v ochranu,

až se z Čech ven dostanu.

SETNÍK

Ani za dvě, ani za tři sta!

Narval jsem se tady dosyta,

nač bych dal vraždit svůj lid ještě dále,

mám ho už beztoho jen namále.

TAUSENDMARK

Dám ti pět set!

Vezmi si ty dívky s sebou,

jenom jednu pro mne chraň!

Já nepůjdu s tebou,

za mezí českou tě dohoním!

SETNÍK

A kdybys mi dal tisíce,

nehci s tebou nic mít více.

Ta, kterou chceš, mi zjevila, # jakýs ty člověk. — Jdi, bídáku! # Ba, ani tisíce cizáků
té zemi české tolik neškodí,
co jeden padouch takový,
jemuž zem tato vlastní sluje
a který každým krokem svým
ji zašlapává a zrazuje.
Odejde.

TAUSENDMARK

U sta hromů! Co mi zbývá
nežli utéci sám a sám!
Tolik peněz! Tolik obětí!
A všechno nadarmo! Za pouhý klam?
Ó, kéž bych nikdy z cesty pravé
se na krok byl nevyšinul,
kéž bych se k myšlence zdravé
už před časy byl přivinul!
Tvůj obraz, dívko, perutěmi
mne andělskými ochvívá
a všechny strasti rád na zemi
chci snést, hudeš-li jen má.
Ha, los je hozen, nelze váhat,
když zavřeny jsou cesty ctné!
Tu nelze mi se déle zdráhat,
a dále stopovat chci zlé!

Výstup druhý

Kmet, Tausendmark

KMET

Čehos pořídil, pane?

TAUSENDMARK

Ničeho! Ten hanebník
peníze vzal
a pak se mi vysmál!
Večer se blíží.
Ráno před úsvitem
odvede dívky ze země.

KMET

To je hrozné!
Ubohé dívky,
ubohý otec!

TAUSENDMARK

Toho nelze dopustiti,
nastavím své živobyčí
pro jejich osvobození!

KMET

Kterak to možná?

TAUSENDMARK

Zaopatři mi několik mužů,
odvedeme dívky.
Jdi, dej jim zprávu,
až se docela setmí, by se připravily.
Rci jim, že poslán jsi z Prahy
od otce, by nemeškaly
a na cestu se daly;
ale nikdo jiný o tom nezvědiž,
sice znovu vše se zmaří
a náš krok se nepodaří!
Pojďmež, poradíme se dále.

Výstup třetí

Ludiše, Vlčenka, Děčana

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA

Díky Bohu, svoboda kyne!
Vínkem růžovým nás ovine!
Zase jsme svoji, z nebezpečství
vyvedlo boží nás milosrdenství!
Ó, necht' štěstí, jež nám popřálo,
popřeje celé české vlasti!
Necht' ji vymkne z nepřátelských pout
a ji zbaví těch tísní a strastí!

VLČENKA

Jak se jen do Prahy dostanem?

LUDIŠE

Některé chvíle zde zůstanem,
až přátelé naši se objeví.

VLČENKA

Jak možno to? Vždyť o nás neví?
Ó, bojím se každého okamžiku,
nových ještě s nepřítelem styků.

DĚČANA

Pokud mezi neznámými dlíme,
co se ještě stát může, nevíme.

Výstup čtvrtý

Kmet, předešlé

KMET

Buďte tiché, buďte tiché!

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA
Probůh, kdo to?

KMET

Mne se nestrachujte,
na má slova pozor dejte.
Jestli rychle neuprchnete,
ráno v cizině se ocitnete!

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA
Není možná! Kam utéci,
vždyť nás pustil na svobodu,
jakou novou zas nehodu
na nás osud chce přivléci?

KMET

Tiše, tiše!
Pojďte se mnou,
веду vás do jisté skrýše.

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA
Kdo jsi?

KMET

Stařec k tobě vyslaný
od přátel tvých.

LUDIŠE

Který byl ten přítel?
Jmenuj mi ho!

KMET

Pravil, abych tě oslovil
ve jménu Junoše.

LUDIŠE, VLČENKA, DĚČANA

Ó, to heslo dobré!
Pojďme, pojďme!
Všechnu nedůvěru
s beder shodme.

KMET

Ne všechny najednou,
jedna po druhé!
k Vlčence
Ty, panno, pojď se mnou.# Tebe, druhá, povede syn můj
jinou cestou;
a ta, jež se Ludiše nazývá,

na tu čeká v houšti přítel jejího Junoše.
Odvede, Vlčenka.

LUDIŠE a DĚČANA

Jakýsi strach mne pojímá,
úzkost se mne zmocňuje,
ale nemožná, aby kmet
tak vážný zradil nás!

LUDIŠE

Ach, tu jest!

V nejmenším nebezpečnosti
vykřikni!

Kdyby i smrt nám hrozila,
necht' umřeme pospolu!

Děčana odejde s kmetem.

LUDIŠE

Probůh! Kterak mi jest? —
Úzkost a strach mne zmáhá.

Proč jsem toho dopustila
a sama, sama zbyla?

Ne! Ne! S nimi!

Kde jedna, tam buď i druhá!

Sestry! Sestry! Sestry!

Tausendmark vyskočí a odvede ji.

Výstup pátý

Setník s několika vojíny

SETNÍK

Jaký tu pokřik? —

Zas všechno ticho! —

Ajta! Neklame mne sluch?

To jsou kroky mnoha lidí. —

Jděte, vzbud'te všechny muže,

ale tiše, všechno tiše! —

Odejdou.

Výstup šestý

Junoš a Jíra s množstvím lidu všelijak ozbrojeného

JUNOŠ, JÍRA, SBOR

Noc je tak tichá, tak pokojná! —

Všecko ve spaní, všecko ve spaní.

Netušit' vrah, že pomsta se blíží
bez smilování! Bez smilování!

Kde jsou ty dívky, v které chýši,

ježto hledáme, ježto hledáme?

Tma je tu čirá, jsme tu cizinci,

cesty neznáme, cesty neznáme.

JUNOŠ

Někdo přichází!
Podle kroku
nezdá se vojín.
Snad někdo ze vsi,
jenž zprávu nám dá —

Výstup sedmý

Kmet, předešlí, později setník s Branibory

KMET

Tot' divno, věru divno,
ty ubohé dívky tam čekají
na třetí sestru, a ona nejde.
Co se s ní stalo? —
A tu také není!
Vše jako v hrobě! —
Ani památky po ní.
Jsou ustrašené;
vyslaly mne, bych ji hledal.
O, jestli nové neštěstí
tu dívku překvapilo,
jestli se hanebníkovi
ji unést podařilo?
Jaký to žal, jaký to žal
pro otce ubohého,
že nikdy více neužítí
snad dítěte už svého!
Marně po ní se ohlížím —
panno, kde jsi?
Panno Ludiško, panno Ludiško!

JUNOŠ přistoupí.

Kdo to volá?
Jakou hledáš Ludišku?

KMET

Probůh, pane Branibore!
Šetřte starého kmeta,
jenž svou dceru hledá.

JUNOŠ

Ha! Tys onen dobrý stařeček,
jenž do Prahy přinesl zprávu!
Poznej mne, mluvili jsme spolu,
jméno mé jest Junoše!

KMET

Ah, to jsi ty? Bohu díky!
Zakusil jsem strachu mnoho,
ty dvě panny strachy už umírají,
na vás čekají.

JUNOŠ

Jaké panny?

KMET

Ticho, něco se hýbe,

neradno mluví zde.

Pojď, odstupme do houštiny!

SBOR

Někdo tu mluvil —

něco si šeptali —

JÍRA

Buďte tiše,

to byl náš přítel,

potkal se s mužem,

jenž nám cestu

pravou objeví.

JUNOŠ

Jíro! Jíro! Kde jsi?

JÍRA

Tu jsem pane,

s tělem s duší!

JUNOŠ

Víš, co jsem pro tě učinil?

JÍRA

Jakž bych nevěděl!

Mé přátele jsi provodil,

od smrti jsi mne vysvobodil.

Již katův meč nad mou hlavou se lesk',

tys přikvapil ty jako blesk

a z rukou jeho jsi vyrval mne,

za to můj život tvým zůstane.

JUNOŠ

Nastala odměny chvíle!

Blízko jsme stáli u cíle,

ale hanebník jakýs

svou lstí přerušil naši snahu.

Unesl ji znovu!

Nemůže býti s ní daleko.

Pomoz mi k mému blahu!

JÍRA

Rozžeme světla,
způsobme ryk,
ať veškerou kol krajinu
probudí náš křik!
Všecky keře převrátíme,
všecky skály rozhoříme!
Není chvíle rozvahy,
pusťme hrůzu na vrahy!

SBOR

Rozžeme světla,
způsobme ryk,
ať veškerou zde krajinu
probudí náš křik!
Všecky keře převrátíme,
všecky stály rozboříme!
Není chvíle rozvahy,
pusťme hrůzu na vrahy!

SETNÍK

Proč jste sem přišli?
Bažíte li po krvi naší,
své střežte životy!
Odejíti nám přikázáno,
i půjdeme příští ráno. —
Co od nás chcete? Co žádáte?
Koho hledáte?

JUNOŠ

Ne tebe, ale ony dívky —

SETNÍK

Ty dívky vyplatil Tausendmark!
A vydal jsem je jemu.
Co se s nimi dále stalo, nevím!
Daleko nemohou býti!
Hledejte, je, a poštěstí-li se
vám je najíti,
nebudu vám bránit ani v tom,
když se řádně mstíte na někom!
Odejde s tlupou.

JUNOŠ

Nuže, tedy hledejte,
pokoje si nedejte!

Výstup osmý

Jíra, Tausendmark, Junoš, Ludiše, předešlí, z druhé strany vystoupí kmet, Vlčenka a Děčana
JÍRA

Tu ho máte, hanebníka,
tu ho máte, vražedníka!
Nechtěla se mu poddati,
o pomoc počala volati;
mečem ji zavraždit chtěl,
právě, když jsem já přispěl!

SBOR

Ať trpí za vinu svou,
vraz mu tem meč do prsou!

JÍRA

Tot' by on si věru přál,
kdybych mu tu ránu dal.

TAUSENDMARK

Běda mně!

JÍRA Neboj se jen smrti, katane,
po kapkách se ti jí dostane.

O mou hrál jsi hlavu,
tu ji máš!

Zdali před soudem se ještě
odvoláš,

že jsi synem Tausendmarků?
Odved'te ho!

JUNOŠ

Jíro, tys mi vrátil život,
tobě vděčím za své blaho.
Se mnou vrat' se do Prahy,
zůstaň bratrem mým.

LUDIŠE

Ó, pojď s námi,
zůstaň u nás!

VLČENKA, DĚČANA, LUDIŠE a JUNOŠ

Budeš u nás, hudeš u nás,
budem žítí v spojení,
bez žalosti, bez starosti,
svorně, nerozdvojeni.

KMET a SBOR

Budeš u nich, Jíro náš,
žítí s nimi v spojení,
bez žalosti, bez starosti,
svorně a v spokojení!

JÍRA

Nechte mne!
Domov můj jest širý svět,
nepůjdu s vámi zpět!
Cizincem já býval vám,
ostanu povždy sám.
Nechte mne, dál chci jít!

Výstup devátý

Volfram, předešlí

VOLFRAM

Ano, již víme, kde vina byla,
tys, Jíro, ospravedlněn;
zlá pověst tvá nás zaslepila,
však důkaz je, žes nevinen.
Nemáš-li jiné přístřeší,
jen na mém ubytuj se statku.
Až konec v zemi bude zmatku
přítel se s tebou potěší!

SBOR

At' žije pravda! At' žijí práva!
At' žijí vlasti ochráncové!
Zas vrátí se dobří časové
a zkvete české vlasti sláva.
Ty, Bože, přispěj ku pomoci,
by nastal den po dlouhé noci!
At' žije pravda! At' žijí práva!
At' žijí vlasti ochráncové!